

ГОТОВНІСТЬ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Андрощук І. В.

доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри технологічної та професійної освіти і декоративного мистецтва

Хмельницького національного університету, м.Хмельницький

Андрощук І. П.

доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри технологічної та професійної освіти і декоративного мистецтва

Хмельницького національного університету, м.Хмельницький

Нові соціально-економічні умови, зміни, що відбуваються в галузі освіти, зумовлюють необхідність переосмислення підходів, запровадження інноваційних форм і методів підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій, з огляду на професійні функції й завдання, які реалізують учителі технологій у педагогічній діяльності. Зокрема, у Законі України «Про освіту» наголошено, що «освіта є основою інтелектуального, духовного, фізичного і культурного розвитку особистості, її успішної соціалізації, економічного добробуту, запорукою розвитку суспільства, об'єднаного спільними цінностями і культурою, та держави» [4, с. 2]. Це потребує від педагогів здатності організовувати безперервний і цілеспрямований освітній процес у ході урочної й позаурочної діяльності учнів. Підтвердженням цієї думки є основні ідеї, викладені в Концепції Нової української школи, відповідно до яких конкурентоспроможними та успішними на ринку праці стають ті фахівці, що вміють окреслювати цілі й досягати їх, критично мислити, працювати в команді, а головне – навчатися впродовж життя [7, с. 2].

На сучасному етапі, в контексті перегляду підходів до реалізації завдань освітнього процесу, професійна підготовка майбутніх учителів технологій постає як цілеспрямований процес формування загальних та спеціальних (фахових) компетентностей, програмних результатів навчання, , особистісних якостей, набуття досвіду організації та провадження освітньої діяльності учнів, що сприяє самореалізації й досягненню професійного успіху. Результатом цієї підготовки є сформована готовність у майбутніх учителів технологій до організації освітньої діяльності учнів.

Науковці витлумачують готовність як результат підготовки майбутніх фахівців, сформованості їхньої професійної компетентності. Варто зазначити, що на різних етапах розвитку педагогічної науки підходи до трактування цього поняття змінювалися. Зокрема, на початковому етапі термін використовували для називання психічного стану суб'єкта, що зумовлює діяльність певної спрямованості й характеру, пізніше – як якісний показник здатності людини до саморегуляції. На сьогодні підходи до трактування цього поняття зазнали модифікації.

У педагогічному словнику готовність представлена як адаптація можливостей особистості для успішних дій, внутрішнє налаштування особистості на поведінку в ході виконання завдань, установка на активні й цілеспрямовані дії; система інтегративних якостей, властивостей, знань, навичок особистості [8]. М. Ярмаченко диференціює внутрішню готовність, що засвідчує «високий рівень розвитку мотиваційних, пізнавальних, емоційних та вольових процесів особистості, колективу, який забезпечує успіх майбутньої діяльності; це адекватна установка на майбутню діяльність» [8, с. 234]. Ю. Срібна кваліфікує готовність як характеристику, що залежить від віку, індивідуальних особливостей особистості, її досвіду та являє собою складне багаторівневе утворення, що містить певну структуру якостей і здібностей людини, які вона реалізує в діяльності [9]. Л. Кондрацька під готовністю розуміє синтез якостей особистості, що впливають на її придатність до діяльності [6].

Таким чином, описуючи готовність до педагогічної діяльності майбутніх учителів, всі науковці однакові, що це системне відображення підструктур особистості, що зорієнтовані на успішне виконання багатоаспектних функцій учителя; складне структурне утворення, в основі якого – позитивні установки, мотиви, цінності педагогічної діяльності. Враховуючи ці характеристики, показники готовності до професійної діяльності мають відображати як особистісні, так і діяльнісні аспекти.

Досліджуючи проблеми професійної підготовки майбутніх учителів технологій, Н. Борисенко вбачає в готовності майбутніх учителів технологій до формування художньо-технічних умінь в учнів основної школи складне особистісне утворення. Таке утворення комплексно віддзеркалює професійно зумовлені особистісні якості, а також системну сукупність художніх і технічних знань, умінь та навичок, потрібних під час кваліфікованого формування художньо-технічних умінь в учнів основної школи [2].

У контексті дослідження заслуговує на увагу підхід О. Зимовець [5]. За висловом ученого, готовність – складна особистісна якість особистості, що

реалізована на двох рівнях: на першому – через бажання, прагнення щодо оволодіння певною професією; на другому – як підготовленість людини до професійної діяльності [5, с. 112–114]. Показники готовності до професійної діяльності мають відображати як особистісні, так і діяльнісні аспекти. Аналогічної думки дотримується О. Дубасенюк, описуючи професійну готовність до педагогічної діяльності майбутніх учителів як системне відображення всіх підструктур особистості, що зорієнтовані на успішне виконання багатоаспектних функцій учителя; як складне структурне утворення, в основі якого – позитивні установки, мотиви, цінності педагогічної діяльності [3].

У науковій літературі виокремлюють такі види професійної готовності за часом функціонування: тимчасову (характеризує діяльність фахівця в чіткій період, залежить від емоційного стану особистості, її особистісних якостей і здібностей, змісту діяльності) та тривалу (стійка система, що містить професійно важливі особистісні якості, мотиви, інтереси, переконання, знання, уміння й навички, досвід). Особистісна зорієнтованість людини на діяльність засвідчує рівень її операційної готовності [1].

Аналіз наукових праць дає змогу стверджувати, що готовність – це активно-діяльнісний стан особистості, що впливає на її установки в певному виді діяльності або поведінки, потребуючи мобілізації зусиль для виконання поставлених завдань. На думку науковців, формування готовності починається в період підготовки до діяльності, а в процесі професійної діяльності розвивається одночасно з професійною працездатністю. Однак на сьогодні можна виокремити ряд проблем щодо формування готовності майбутніх учителів технологій до професійної діяльності. Це обумовлено постійними змінами програм технологій для учнів 5-9 класів, оновленням методик і підходів до реалізації завдань технологічної освіти, стрімким введенням різних форм синхронного і асинхронного навчання, військовий стан, який потребує від учителів виконання додаткових функцій (наставник, тьютор, коуч, психолог і т. д.). У контексті цього, готовність майбутніх педагогів до професійної діяльності інтегрує у собі соціальну й громадянську відповідальність, високий рівень патріотизму і виступає певним орієнтиром, що відображає професійну позицію вчителя.

Отже, готовність майбутніх учителів технологій до професійної діяльності потрактуємо як інтегративне утворення особистості, що вирізняється структурною цілісністю й системністю, містить особистісний, когнітивний, операційний компоненти, відображає здатність майбутніх

учителів технологій ефективно виконувати професійні завдання з організації освітньої діяльності учнів в умовах безпечного освітнього середовища.

Список використаних джерел

1. Богданова І. М. Професійно-педагогічна підготовка майбутніх учителів на основі застосування інноваційних технологій : дис. ... докт. пед. наук. : 13.00.04. Київ, 2003. 441 с.
2. Борисенко Н. Структурні компоненти готовності майбутніх учителів технологій до формування художньо-технічних умінь в учнів основної школи. – URL: <https://cusu.edu.ua/ua/konferentsii-2014-2015-nr/2-mizhnarodna-internet-konferentsiya-2014/section-2/1237-strukturni-komponenti-gotovnosti-majbutnix-uchiteliv-texnologij-do-formuvanny-a-xudozhno-texnichnix-umin-v-uchniv-osnovno%D0%87-shkoli> (дата звернення: 23.08.2023).
3. Дубасенюк О. А. Теорія і практика професійної виховної діяльності педагога : монографія. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2005. 367 с.
4. Закон України «Про освіту». – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
5. Зимовець О. А. Склад професійних умінь майбутніх учителів гуманітарних дисциплін (на прикладі підготовки вчителів іноземних мов). Вісник Житомирського державного університету ім. І. Франка. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2009. № 43. С. 150–156.
6. Кондрацька Л. А. Художня епістемологія культури у вимірі педагогіки. Тернопіль : Навч. книга Богдан, 2002. 408 с.
7. Концепція Нової української школи. – URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>
8. Педагогічний словник / редкол. : М. Д. Ярмаченко, І. А. Зязюн В. М. Мадзігон, Н. Г. Ничкало, О. Я. Савченко, О. В. Сухомлинська та ін. ; за ред. М. Д. Ярмаченка. Київ : Педагогічна думка, 2000. 516 с.
9. Срібна Ю. А. Обґрунтування ефективності підготовки майбутніх учителів трудового навчання до навчання учнів основ дизайну. Молодий вчений. № 5.3 (57.3), 2018. С. 52–56.